

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

**Συνεργατισμός και Αλληλεγγύη: Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς
Πηλίου**

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Συνεταιρισμός Πωλήσεως Γεωργικών Προϊόντων Ζαγοράς (προηγούμενη επωνυμία από το 1916 έως το 1985), ΖΑΓΟΡΙΝ-ZAGORIN (ετικέτα με την οποία ο Συνεταιρισμός της Ζαγοράς έγινε γνωστός σε όλη την Ελλάδα από το 1985), Συνεταιρισμός Ζαγοράς (σύντομη ονομασία).

γ. Σύντομη Περιγραφή

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου, ως μορφή κοινωνικής και αλληλεγγυας συνεταιριστικής οργάνωσης, έχει βαθιά θεμέλια τα οποία στηρίζονται στις αρχές του συνεργατισμού και της αλληλεγγύης των μελών του. Από την ίδρυσή του, το 1916, έως σήμερα έχει ως βασικό σκοπό του την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης. Μέσα στα 101 χρόνια της λειτουργίας του εξελίχθηκε ως κίνημα με κοινωνικό και οικονομικό προσανατολισμό, αποβλέποντας κυρίως στην ανακούφιση των αγροτών και στη συνοχή της κοινότητας, που αρχικά ήταν η περιοχή της Ζαγοράς και αργότερα τα διπλανά χωριά του Πουρίου και της Μακρυρράχης. Ο χειρωνακτικός και ιδιαίτερος τρόπος καλλιέργειας των φρούτων και καρπών στο Πήλιο Όρος, με όλες τις δυσχέρειές του (ορεινό ανάγλυφο, δύσκολες καιρικές συνθήκες, προβληματικά δίκτυα άρδευσης) και η προηγούμενη παράδοση των συντεχνιών του μεταξιού και της μεταποίησης νημάτων στην περιοχή με τα περίφημα Ζαγοριανά καράβια οδήγησε του ανθρώπους της

περιοχής να αναπτύξουν ισχυρή και συμπαγή συλλογικότητα, κατ' αρχάς για την επιβίωσή τους και δεύτερον για να αποφύγουν την εκμετάλλευση των εμπόρων και των μεσαζόντων.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- √ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- √ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- √ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- √ αγροτική παράδοση και καλλιέργειες

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Ζαγορά, Πουρί, Μακρυρράχη (Δήμος Ζαγοράς-Μουρεσίου)

στ. Λέξεις-κλειδιά:

Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς, ΖΑΓΟΡΙΝ-ZAGORIN, Συνεταιρισμός, μηλοκαλλιέργεια, συνεργατισμός, φυρίκι, μήλα ντελίσσιους, Π.Ο.Π. προϊόντα, Ζαγορά, Πήλιο, ορεινά μήλα.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου, ως συνεταιριστική οργάνωση αποτελείται από τα μέλη του (735 μέλη το 2017), άνδρες και γυναίκες συνεταίρους και συνεταίρες που έχουν συνεταιριστική μερίδα. Διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο (επταμελές), το Εποπτικό Συμβούλιο (τριμελές), ενώ ανώτατο όργανό του είναι η Γενική Συνέλευση. Διατηρεί μόνιμο και εποχιακό προσωπικό, καθώς και εξωτερικούς συνεργάτες/τριες. Τα μέλη του συνεταιρισμού, άνδρες και γυναίκες που κατέχουν τη συνεταιριστική μερίδα, κατάγονται στο μεγαλύτερο ποσοστό τους από τη Ζαγορά Πηλίου, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν εγγραφεί στον συνεταιρισμό ως πλήρη μέλη κάτοικοι της Μακρυρράχης και του Πουρίου. Το 95% των καλλιεργητών-αγροτών της Ζαγοράς είναι εγγεγραμμένοι ως μέλη στον Αγροτικό Συνεταιρισμό Ζαγοράς. Γενικότερα, ο πληθυσμός από το χωριό της Ζαγοράς αποτελεί μια ενιαία και συμπαγή αγροτική κοινότητα, που η πορεία της σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό είναι συνυφασμένη με την οργάνωση του Συνεταιρισμού.

Το ίδιο σταδιακά συμβαίνει και με τα χωριά του Πουρίου και της Μακρυρράχης, τα οποία ενσωματώνονται στην οργάνωση της Ζαγοράς, είτε ως πλήρη μέλη, είτε ως ομάδες παραγωγών. Άλλωστε, η συνένωση των χωριών της Ζαγοράς, Μακρυρράχης και Πουρίου σύμφωνα με το σχέδιο Καποδίστριας (Διοικητική συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων, νόμος 2539/97), οδήγησε αρχικά στον Δήμο Ζαγοράς, ενώ η μετέπειτα συνένωση με το σχέδιο Καλλικράτης (Διοικητική συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων, νόμος 3852/2010) οδήγησε στη συνένωση των χωριών Ζαγοράς, Πουρίου, Μακρυρράχης, Ανηλίου, Κισσού, Αγίου Δημητρίου, Τσαγκαράδας, Μούρεσι, Ξουρίτσι στον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου. Προοδευτικά, και τα άλλα χωριά που καλλιεργούν φρούτα, και ειδικότερα μήλα, σταδιακά θα ενταχθούν στην οργάνωση, αποδεικνύοντας στην πράξη ότι η Δημοτική Συνείδηση που δημιουργείται σε μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή ενισχύει και την αγροτική-συνεταιριστική συνένωση και συνείδηση. Συνεπώς, το κλίμα του συνεργατισμού της Ζαγοράς επεκτείνεται σταδιακά σε όλο το Ανατολικό Πήλιο, αποδεικνύοντας ότι η συνεταιριστική ιδέα, όταν στηρίζεται σε σταθερά θεμέλια, μπορεί να ενσωματώσει περιοχές που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά (οικονομικά-κοινωνικά-πολιτισμικά) σεβόμενη παράλληλα τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και χωριού.

β. Έδρα/τόπος

Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς

Έδρα Ζαγορά - Τ.Κ. 37001

Γραφεία: Τ: 24260-22450, F: 24260-22950

E-MAIL: zagora@otenet.gr, URL: <http://www.zagorin.gr>

Διαλογητήριο: Τ: 24260-22685, F: 24260-22805

Πρατήρια

Αθηνών: Κεντρική Λαχαναγορά Α15 - Α17

T&F: 210-4815963

Θεσ/νίκη: Κεντρική Λαχαναγορά Α64-65

T: 2310-763223, F:2310-773021

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: Διονύσης Βαλασσάς

Ιδιότητα: Γενικός Διευθυντής

Ζαγορά - Τ.Κ. 37001

T: 24260-22450, F: 24260-22950

E-MAIL: zagora@otenet.gr

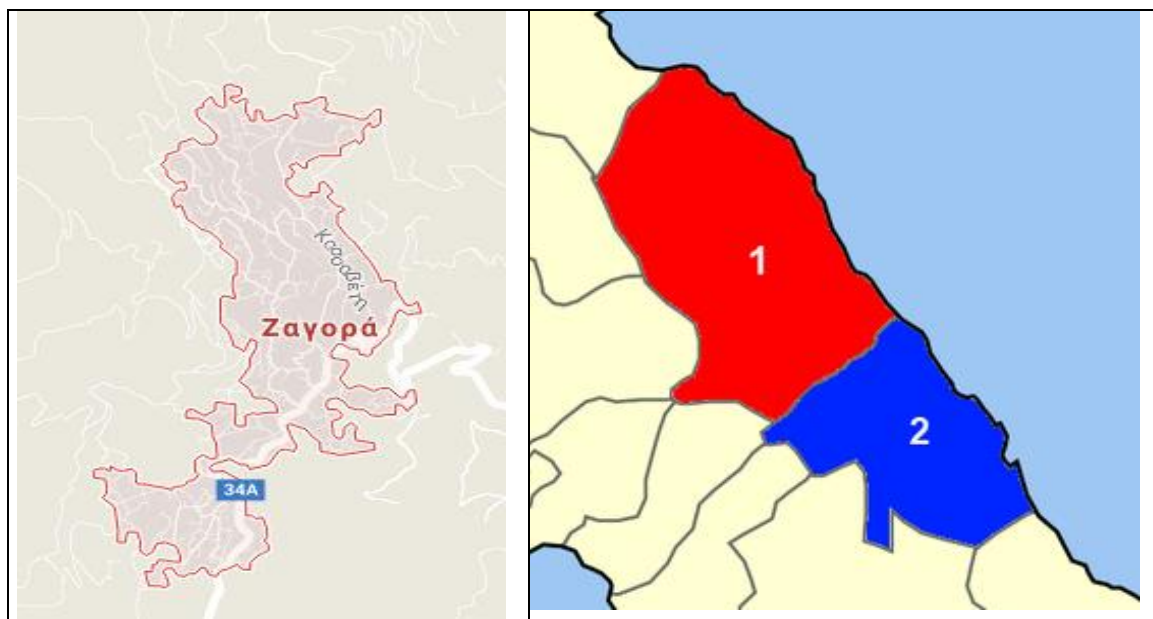
3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς ιδρύθηκε 27 Οκτωβρίου 1916 από 119 Ζαγοριανούς παραγωγούς και τα μέλη του δραστηριοποιούνται όλους τους μήνες του χρόνου σε αγροτικές χειρωνακτικές εργασίες. Η σχέση του Συνεταιρισμού με τους κατοίκους είναι συνυφασμένη με τις έννοιες του συνεργατισμού, της αλληλεγγύης, της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα τα μέλη του έχουν κοινές πολιτισμικές εμπειρίες (γιορτή μήλου, πανηγύρια, πολιτιστικές εκδηλώσεις), ενώ συμμετέχουν σε κοινές εκφράσεις της λαϊκής θρησκευτικότητας/ λατρείας (για παράδειγμα η γιορτή του προστάτη του Συνεταιρισμού Άγιου Τρύφωνα).

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου απαρτίζεται από μέλη που κατοικούν κυρίως στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Ζαγοράς-Μουρεσίου, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν εγγραφεί μαζικά, μέλη από τα γειτονικά χωριά του Πουρίου και της Μακρυρράχης (Δημοτική Ενότητα Ζαγοράς). Κατά καιρούς έχουν υπάρξει συνεργασίες και με παραγωγούς από τα χωριά του Ανηλίου, Ξουριχτίου και Κισσού (Δημοτική Ενότητα Μουρεσίου). Ο συνολικός πληθυσμός του Δημοτικής Κοινότητας Ζαγοράς είναι 2.582 κάτοικοι, της Μακρυρράχης 602 κάτοικοι και του Πουρίου 584 κάτοικοι. Ο συνολικός πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Ζαγοράς έχει πληθυσμό 3.829 κατοίκους καταλαμβάνει έκταση 96,1 τ.χλμ., με υψόμετρο 458 μέτρα. Τα μέλη του Συνεταιρισμού σήμερα είναι 735 (μερίδες συνεταίρων, ανδρών και γυναικών).

Αντίστοιχα, η Δημοτική Ενότητα Μουρεσίου αποτελείται από 2.690 κατοίκους με έκταση περί τα 53,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Συνολικά ο Δήμος Ζαγοράς Μουρεσίου αποτελείται από 5.809 κατοίκους και έκταση 150,54 –τετραγ. χιλιόμ. σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Το Δημοτικό Διαμέρισμα Ζαγοράς, από το οποίο προέρχονται τα περισσότερα μέλη του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς, απαρτίζεται από τις συνοικίες του Αγίου Γεωργίου (Αϊ-Γιώργης), Μεταμόρφωσης του Σωτήρος (Σωτήρα), Αγίας Κυριακής (Παζάρι), Αγίας Παρασκευής (Περαχώρα). Αρκετοί μηλεώνες Ζαγοριανών ιδιοκτήτων όμως βρίσκονται και στην περιοχή Σκαλιά (δίπλα από το χωριό της Μακρυρράχης), καθώς και στη θέση Παναγία (γειτονικά με τη συνοικία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος (Σωτήρα). Αρκετά κτήματα υπάρχουν και στην περιοχή της Παναγίτσας και στον δρόμο προς το Χορευτό (επίναιο της Ζαγοράς) και σε ορεινές περιοχές (θέση Σύρτα, Προφήτης Ηλίας, Κοτρωνάκι) με υψόμετρο πάνω από 1.000 μ. Στα χωριά του Πουρίου και της Μακρυρράχης συναντούμε μια περιοχή όπου οι μηλεώνες είναι λίγο έξω από το χωριό και πολλές φορές σε ορεινές περιοχές.

Χάρτης1.2: Δημοτικό Διαμέρισμα Ζαγοράς και Δημοτική Ενότητα Ζαγοράς (1), Δημοτική Ενότητα Μουρεσίου (2)

Χάρτης 3: Ο Δήμος Ζαγοράς-Μουρεσίου

Τα μέλη του Συνεταιρισμού εργάζονται για έναν κοινό σκοπό που είναι η μακροήμερευση της οργάνωσης, η οικονομική της αυτάρκεια, οι επιτυχημένες οικονομικές εκκαθαρίσεις των προϊόντων τους και η αλληλεγγύη των μελών τους (π.χ. σε περίπτωση προβλημάτων υγείας, καταστροφών, κ.ά.). Τα μέλη του Συνεταιρισμού δουλεύουν εκτός από τα κτήματά τους και για τις ανάγκες της οργάνωσης όλο τον χρόνο εκ περιτροπής στο συσκευαστήριο-ψυγείο της οργάνωσης (συνεργεία διαλογής φρούτων). Παράλληλα, αρκετά μέλη, νέοι και νέες της περιοχής, εκπαιδεύονται σε προγράμματα, ημερίδες και εκπαιδευτικά ταξίδια με σκοπό τη βελτίωση της καλλιέργειας της μηλιάς. Ο Συνεταιρισμός της Ζαγοράς παρέχει στα μέλη του προϊόντα και υπηρεσίες, όπως κατάστημα γεωργικών εφοδίων, φυτοφαρμακείο, αποθήκη εφοδίων (λιπάσματα, σπόρους, δένδρυλλια κ.ά.), αλλά και είδη καθημερινής χρήσης (σούπερ μάρκετ). Παράλληλα, συνεισφέρει στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής (ενίσχυση πολιτιστικών συλλόγων, ενίσχυση δρώμενων, εκδόσεις) και ενισχύει τα σχολεία της περιοχής. Μαζί με τον Δήμο Ζαγοράς-Μουρεσίου

αποτελεί τον πυλώνα της οικονομικής και κοινωνικής σταθερότητας στην περιοχή.

Τα μέλη που απαρτίζουν την οργάνωση είναι άνδρες και γυναίκες από τη Ζαγορά, τη Μακρυρράχη και το Πουρί, ηλικίας από 20 έως 80 ετών. Όλα τα μέλη έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο Διοικητικό και Εποπτικό Συμβούλιο της οργάνωσης. Το 2017 τα μέλη του Συνεταιρισμού της Ζαγοράς ήταν 735 μέλη, αριθμός ρεκόρ στην ιστορία της οργάνωσης, μετά την εγγραφή συνεταιριών από τη Μακρυρράχη και το Πουρί.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς ως πρότυπο συνεργατισμού και κοινωνικής αλληλεγγύης εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο που συνδέεται καταρχάς με τον πολιτισμό της αγροτικής παραγωγής (αγροτική παράδοση και καλλιέργεια, η οποία έως σήμερα παραμένει, όσον αφορά στους τρόπους καλλιέργειας και συγκομιδής, κατά βάση αναλλοίωτη), καθώς και με κοινωνικές πρακτικές, όπως τη «δανεική εργασία», τον εθελοντισμό για αγροτικά έργα, τη συνεργασία οικογενειών, φίλων, παρεών για τις αγροτικές εργασίες, τη μεταφορά τεχνογνωσίας από τον πατέρα στον γιο και στον εγγονό (κλάδεμα, αραίωμα, συγκομιδή και άλλες καλλιεργητικές τεχνικές). Επίσης συνδέεται τόσο με προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις (ντοπιολαλιά, πανηγύρια, γιορτές, πολιτιστικές εκδηλώσεις, θρησκευτικές παραδόσεις, όπως λιτανεία, αγρυπνίες, προστάτης Άγιος Τρύφωνας, λιτάνευση επιταφίου και εικόνων έξω από τα γραφεία του Συνεταιρισμού), όσο και με γνώσεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και της γης (τρόπος υλοτόμησης, προστασία και καθαρισμός των ρεμάτων, ανάπτυξη και υδρομάστευση των πηγών ύρδευσης-άρδευσης, φύτευση δέντρων σε περιοχές με κατολισθήσεις, προσεκτικός χειρισμός των ραντισμάτων με ήπια φυτοφάρμακα), καθώς και με προφορικές μαρτυρίες και τη διάσωση της συλλογής μνήμης της κοινότητας (ιστορικό αρχείο της οργάνωσης σε ψηφιακή και έντυπη μορφή, αρχείο προφορικών μαρτυριών). Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Συνεταιρισμός της Ζαγοράς, αν και δραστηριοποιείται σε μια δυσπρόσιτη και ορεινή περιοχή, καταφέρνει και συγκρατεί τον πληθυσμό, ακολουθώντας την παράδοση των προγενέστερων γενεών, παράγοντας ποιοτικά φρούτα, με τα ίδια περίπου μέσα και τεχνικές.

4.Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Οι χώροι όπου συντελούνται οι καθαρές παραγωγικές και αγροτικές εργασίες του συνεταιρισμού είναι τα κτήματα των παραγωγών που βρίσκονται διάσπαρτα σε διάφορες ζώνες (πεδινές, ημιορεινές, ορεινές). Μηλεώνες συναντούμε μετά από τα ελαιόδεντρα, ανεβαίνοντας από το Χορευτό (επίγειο της Ζαγοράς) προς τη Ζαγορά, έως σε πολύ ορεινές περιοχές, όπου το υψόμετρο δίνει μια άλλη γεύση στο Ζαγοριανό μήλο. Στη Ζαγορά αλλά και στις άλλες κοντινές περιοχές ο κλήρος είναι μικρός και δεν συγκρίνεται με τον κλήρο της γης στον κάμπο. Ένας μέσος αγρότης της Ζαγοράς μπορεί να έχει 6-15 στρέμματα και σε πολλές περιπτώσεις κατακερματισμένα σε διαφορετικές περιοχές. Τα κτήματα που δημιουργήθηκαν σε ορεινές περιοχές προήλθαν σε πολλές περιπτώσεις από εκχερσώσεις ήμερων καστανιών με ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες διαμόρφωσης του επικλινούς εδάφους. Χρειάστηκε να στιβαχτούν εκατομμύρια πέτρες, ώστε να δημιουργήσουν αναβαθμίδες (πεζούλες).

Στη συνέχεια, το όργωμα των χωραφιών γινόταν αρχικά με τα «τσαπιά και με τα θκέλια» (αγροτικά εργαλεία) και με ζεύγη βοδιών. Αργότερα με την εισαγωγή των μηχανημάτων, αντικαταστάθηκαν με φρέζες και άλλα μηχανήματα. Σήμερα, η καλλιέργεια της βασικής παραγωγής, που είναι το κόκκινο μήλο, γίνεται σε μηλεώνες με ιδιαίτερες δυσκολίες και χειρωνακτικό τρόπο εργασίας. Τα μηχανικά μέσα έχουν κυρίως ρόλο στις μεταφορές (αγροτικά αυτοκίνητα, που αντικατέστησαν τα μουλάρια ως μεταφορικό μέσο), στο όργωμα με τις φρέζες και στο κόψιμο των χορταριών, όπου χρησιμοποιούνται μηχανές κοπής χόρτων αντί δρεπανιού ή χοσιάς (εργαλείο). Όλες οι άλλες εργασίες πραγματοποιούνται δια χειρός των αγροτών και αγροτισσών της περιοχής. Λόγω του ιδιαίτερου ανάγλυφου της περιοχής, οι αγροτικές εργασίες πραγματοποιούνται με παραδοσιακές τεχνικές, με λίγες προσθήκες μηχανημάτων και χειρωνακτικής εργασίας (αυτοκίνητα, μηχανές ψεκάσματος, κοπής χορταριών και οργώματος). Τις εργασίες που πραγματοποιούνται ανά εποχή μπορεί να δει κανείς στο Παράρτημα 1.

Οι ιδιόκτητες εγκαταστάσεις του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς, δημιουργούνται είκοσι ένα χρόνια μετά την ίδρυση της οργάνωσης, το 1916.

Ειδικότερα, το πρώτο κτήριο του Συνεταιρισμού της Ζαγοράς κατασκευάστηκε το 1937 στο Χορευτό, σε κοντινή απόσταση από την παραλία. Επρόκειτο αρχικά για μεγάλες πετρόκτιστες αποθήκες, οι οποίες μπορούσαν να προσεγγιστούν από τα καΐκια της περιοχής, ώστε να φορτωθούν τα εμπορεύματα που μεταφέρονταν στα νησιά του Αιγαίου, στην Καβάλα, στη Θεσσαλονίκη και σε άλλες αγορές. Οι πετρόκτιστες αυτές αποθήκες λειτουργούσαν ως βάση και διακομιστικό κέντρο για το εμπόριο της πατάτας που ανθούσε στη Ζαγορά έως το 1945. Για αρκετά χρόνια, στα κτήρια αυτά στεγάζονταν και τα γραφεία του Συνεταιρισμού, έως ότου δημιουργήθηκαν νέες εγκαταστάσεις στη Ζαγορά. Αυτά τα «εμβληματικά» κτήρια, που συνδέθηκαν και με μάχες κατά τη διάρκεια του εμφυλίου, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ανακατασκευάστηκαν και στη θέση τους δημιουργήθηκαν τουριστικές εγκαταστάσεις (εστιατόριο, καφετέρια, μπαρ, σούπερ μάρκετ). Μετά από μια περίοδο λειτουργίας από την οργάνωση, ενοικιάστηκαν με ετήσιο μίσθωμα σε ιδιώτες.

Η σημαντικότερη όμως εγκατάσταση της οργάνωσης είναι ο χώρος που βρίσκονται τα Ψυγεία και το Διαλογητήριο-Συσκευαστήριο, στο 4ο χλμ Ζαγοράς-Χορευτού. Το πρώτο σκέλος οικοδομήθηκε το 1970-71 και ακολούθησαν επεκτάσεις στη δεκαετία του 1980. Αργότερα, από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός τους αναβαθμίστηκαν, με ψύξη ελεγχόμενης ατμόσφαιρας, διαλογητήριο και σύγχρονο συσκευαστήριο. Παράλληλα, γίνεται συνεχώς εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού, με προμήθεια μηχανών ετικετοποίησης και συσκευασίας. Στον χώρο αυτό του εργοστασίου της οργάνωσης, συγκεντρώνονται τα προϊόντα από τα μέλη, αποθηκεύονται, διαλέγονται, συσκευάζονται ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς και φορτώνονται σε φορτηγά για προώθηση.

Η έδρα του Συνεταιρισμού εδώ και δεκαετίες βρίσκεται στη Ζαγορά. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε το οίκημα Πετρίτη, νεοκλασικό κτήριο, και από τη δεκαετία του 1950 χρησιμοποιείται το σημερινό οίκημα, που ήταν μέχρι τότε γνωστό ως ξενοδοχείο «Φιλοξένεια», ιδιοκτησίας Πατεινάρη. Στον χώρο αυτό, κατόπιν αγοράς γειτονικού οικοπέδου και κτηριακών επεκτάσεων δημιουργήθηκε αποθήκη και σήμερα λειτουργεί το κέντρο φυτοπροστασίας του Συνεταιρισμού. Στο αρχικό κτήριο στο ισόγειο, δημιουργήθηκε επίσης

κατά τη δεκαετία του 1980 το πρώτο σούπερ μάρκετ στο Ανατολικό Πήλιο, το οποίο λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

Επιπρόσθετα, ο Συνεταιρισμός διαθέτει ιδιόκτητο κτήριο στο Πουρί, το οποίο και χρησιμοποιείται έναντι μισθώματος για τις ανάγκες του τοπικού Συνεταιρισμού, ενώ μέρος του κτηρίου ενοικιάζεται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και διάφορα οικόπεδα στη Ζαγορά.

Για τις πωλήσεις των προϊόντων στις αγορές της Ελλάδος διαθέτει καταστήματα στη Κεντρική Λαχαναγορά Αθηνών από το 1965, τα οποία και μισθώνει, και από τις αρχές του 1970 στη Κεντρική Λαχαναγορά Θεσσαλονίκης.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Ο μεγάλος όγκος εργασιών που αφορά την παραγωγή, συλλογή και εμπορία των φρούτων του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς στηρίζεται στο κόκκινο μήλο της ποικιλίας «Starking Delicious» Ζαγοράς, το οποίο είναι και χαρακτηρισμένο ως Π.Ο.Π. (Προϊόν Ονομασίας Προελεύσεως), όπως και το φιρίκι Πηλίου. Το 2016, με αφορμή τα 100 χρόνια από την ίδρυση της οργάνωσης, κυκλοφόρησε το προϊόν από πετιμέζι φιρικιού Πηλίου Π.Ο.Π. σε γυάλινη συσκευασία, φτιαγμένο από τις γυναίκες του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού Γυναικών Ζαγοράς. Το νέο αυτό προϊόν μεταποίησης του μήλου έρχεται να προστεθεί σε μια σειρά προϊόντων που εμπορεύονταν και εμπορεύεται ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς από το 1916 έως σήμερα. Από τα παρακάτω προϊόντα που παρατίθενται σε αλφαβητική σειρά, άλλα παράγονται σε ελάχιστες ποσότητες, άλλα σε μεγαλύτερες, και άλλα παρουσιάζουν ανοδική προοπτική παραγωγής σε βάθος χρόνου.

Προϊόντα παραγωγής και εμπορίας τα οποία παράγονται έως σήμερα με αλφαβητική σειρά:

- Ακτινίδια
- Αχλάδια: Κρυστάλλια, Κοντούλες, Κόσια, ABATE FETEL
- Βανίλιες
- Βερίκοκα
- Βύσσινα

- Δαμάσκηνα
- Ελιές: Πράσινες, Μαύρες
- Κάστανα
- Καρύδια
- Κεράσια: Φράουλα Πηλίου, Μαύρα
- Κορόμηλα: Ρεγκλότα, Τζάνερα
- Κυδώνια
- Λεμόνια
- Λωτοί

Μήλα: Φιρίκια Πηλίου, Μανιές, Μαρκεικά, Πολίτικα, Σκιούπια, Μπελφόρ, Wine, Imperial, Ρενέδες-reinette du Canada, **Starking Delicious**, **Golden Delicious**, Royal Gala, Fuji, Jonagold.

- Πατάτες
- Πατατόσπορος
- Πετιμέζι από Φιρίκια Πηλίου
- Ροδάκινα
- Ρόδια
- Φουντούκια

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου ιδρύθηκε το 1916 με σκοπό τη συλλογή, τη μεταποίηση και την εμπορία φρούτων προς όφελος των παραγωγών παρέχοντας αντίστοιχα και κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές προς τα μέλη του.

Με την ίδρυση του Αγροτικού Συνεταιρισμού, η Ζαγορά εισέρχεται σταδιακά από την πατάτα (πρώτη καλλιέργεια) στην εντατική καλλιέργεια του μήλου, στην αρχή με κάποιες παλιές ποικιλίες μήλου (ουάεν, κολιμπασέικα, σκιούπια), σε συνδυασμό με τα ζαγοριανά φιρίκια στη συνέχεια. Η έλευση και η εντατική καλλιέργεια του μήλου και ειδικότερα της ποικιλίας ντελίσιους (1960) θα απογειώσει την αγροτική παραγωγή της Ζαγοράς καθιερώνοντας το μήλο της Ζαγοράς (ΖΑΓΟΡΙΝ) διεθνώς. Ειδικότερα, η παράδοση του

συνεταιρίζεσθαι, που δημιουργήθηκε στη Ζαγορά μετά την ίδρυση του «Συνεταιρισμού Πωλήσεων Γεωργικών Προϊόντων Ζαγοράς» το 1916, συνδέθηκε με την αδιάλειπτη παρουσία της Οργάνωσης για εκατό χρόνια.

Βέβαια, αυτά τα 101 χρόνια δεν ήταν όλα ρόδινα, καθώς πέρασε από διάφορα στάδια, τόσο ακμής όσο και παρακμής. Το τελικό στάδιο ακμής του Συνεταιρισμού ουσιαστικά άρχισε να διαμορφώνεται κατά τη δεκαετία του '60, όταν άρχισε να αναπτύσσεται η καλλιέργεια Starking Delicious, την οποία προώθησε ένας δυναμικός πυρήνας 48 αγροτών που ξεκίνησε την αναδιοργάνωση του Συνεταιρισμού, που τελούσε σε χρεοκοπία. Αυτοί οι 48 αγρότες, φορείς προοδευτικών ιδεών, κατάφεραν να πάρουν δικό τους μαγαζί στη λαχαναγορά του Ρέντη το 1965 και αγόρασαν το πρώτο σύγχρονο φορτηγό. Με την επιβολή της δικτατορίας του 1967 έγινε υποχρεωτική αλλαγή του Διοικητικού Συμβουλίου. Ωστόσο, η νέα διορισμένη Διοίκηση δεν σταμάτησε το έργο της προηγούμενης, αλλά κατάφερε επί της θητείας της, το 1971, να δημιουργήσει τον πρώτο πυρήνα των σημερινών Ψυγείων.

Στη συνέχεια, με την είσοδο της χώρας στην ΕΟΚ, η Ζαγορά αξιοποίησε τα κοινοτικά προγράμματα που υπήρχαν. Κατά τη δεκαετία του '80 οικοδομήθηκε ο κύριος όγκος της υποδομής, ενώ το 1996 ήταν η χρονιά-ορόσημο, καθώς ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς κατέκτησε την προστατευόμενη ονομασία προέλευσης και σε κάθε μήλο επικολλήθηκε η ετικέτα «Zagorin», που έκανε το προϊόν επώνυμο και αναγνωρίσιμο από τον καταναλωτή. Κατά τη δεκαετία του 2000 δόθηκε έμφαση στον πρωτογενή τομέα. Είχε ήδη εμφανισθεί το πρόβλημα της μικροκαρπίας και της γήρανσης των μηλεοδένδρων. Οι Ζαγοριανοί αγρότες κατάφεραν μέσα σε τρία χρόνια να ενταχθούν στο σύστημα της ολοκληρωμένης παραγωγής. Τα προϊόντα απέκτησαν πιστοποιήσεις ασφαλείας και παραγωγής με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον.

Παράλληλα, ξεκίνησε μια επανάσταση στον τομέα της φύτευσης, αναδιοργανώθηκαν πολλά χωράφια με νέους, σύγχρονους τρόπους φύτευσης και σήμερα η περιοχή της Ζαγοράς διανύει μια νέα φάση περιμένοντας τα αποτελέσματα της νέας στρατηγικής. Ο στόχος του Συνεταιρισμού για το μέλλον είναι να δημιουργήσει προϊόντα μεταποίησης μήλου.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Η σημασία της ύπαρξης του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς Πηλίου, ως πρότυπο συνεργατικότητας, αλληλεγγύης και διαχρονικού μοντέλου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή της Ζαγοράς και του Ανατολικού Πηλίου είναι τεράστια. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι κάτοικοι της περιοχής, όλων των ηλικιών κατανοούν τη σπουδαιότητα της οργάνωσης, καθώς έχουν γαλουχηθεί από μικρά παιδιά με την έννοια της οικογένειας, της παρέας, των φίλων και των συγγενών που όλοι μαζί παλεύουν και μοχθούν καθημερινά, για να παραγάγουν, να συλλέξουν και να εμπορευτούν τα προϊόντα τους. Η φράση «η ισχύς εν τη ενώσει» δεν είναι μια φράση για τους κατοίκους της περιοχής που έχει απλά ένα διδακτικό μήνυμα, αλλά μια ζωντανή πραγματικότητα. Άλλωστε, οι δυσκολίες που είχαν προκύψει στη συνεταιριστική οργάνωση της Ζαγοράς μέσα σε αυτά τα 100 χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας, έδωσαν μαθήματα ζωής στους συνεταίρους και στις συνεταίρες της περιοχής, όταν ήρθαν αντιμέτωποι με τα συμφέροντα των μεσιτών και εμπόρων που τους απειλούσαν. Από τη μια πλευρά οι ανάγκες των κατοίκων να επιβιώσουν σε δύσκολες συνθήκες, αποκλεισμένοι από τα αστικά κέντρα, τα δίκτυα διανομών και τις αγορές και από την άλλη η μακροχρόνια παράδοση των συντεχνιών του μεταξιού στη Ζαγορά τον 17ο έως 18ο αιώνα, και άλλων καλλιεργειών (αμπελιών και πατάτας) ωρίμασαν σταδιακά τους κατοίκους της περιοχής, και τους ώθησαν να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της συνεταιριστικής διαχείρισης.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου αποτελεί πρότυπο συνεταιριστικής διαχείρισης και αλληλεγγύης. Δεν είναι τυχαίο ότι ονομάστηκε «συνεταιρισμός πιλότος» από την ελληνική κυβέρνηση το 1983, ούτε ότι άντεξε σε πολέμους, δικτατορίες, εμφύλιο, οικονομικές

κρίσεις και άλλα τόσα γεγονότα που σημάδεψαν την Ελλάδα τα τελευταία 100 χρόνια. Η βιωσιμότητα του Συνεταιρισμού της Ζαγοράς στηρίχθηκε στη συνετή διαχείριση, απαλλαγμένη από χρέη και υποχρεώσεις σε τρίτους, συνεισφέροντας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας τόσο με τις εξαγωγές που έχει επιτύχει σε 17 χώρες του κόσμου, όσο και με τις θέσεις εργασίας που έχει καταφέρει να συγκρατήσει όλα αυτά τα χρόνια. Το σημαντικό επίσης είναι ότι έχει καταφέρει να μεταδώσει και να προσφέρει τεχνογνωσία και πληροφορίες σε πολλούς συνεταιρισμούς και ενώσεις της Ελλάδας καταφέροντας σε πολλές περιπτώσεις να είναι ο εκπρόσωπος της Ελλάδας σε συλλογικές ενώσεις και οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUROFRU, κ.ά). Η συνεισφορά όμως του Συνεταιρισμού της Ζαγοράς είναι σημαντική και σε επίπεδο καλλιέργειας, καθώς κατάφερε να παντρέψει την ιστορία με το μέλλον και τις παραδοσιακές με τις σύγχρονες τεχνικές καλλιέργειας. Επίσης, σημαντική είναι και η συνεισφορά του στη διατήρηση της κοινωνικής αξίας της συνεταιριστικής ιδέας, διότι κατάφερε να προστατέψει την ιδεολογία του συνεταιριστικού κινήματος, ειδικά όταν αυτό δεχόταν κριτική σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, κυρίως λόγω κακοδιαχείρισης.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Η κοινότητα συμμετείχε ενεργά στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης του συνεταιρισμού και συγκεκριμένα στη δημιουργία του Ιστορικού Ψηφιακού Αρχείου του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς, παραχωρώντας φωτογραφίες, τεκμήρια, προφορικές μαρτυρίες, αντικείμενα που φωτογραφήθηκαν, έντυπα κ.ά. Από αυτή την ψηφιακή δεξαμενή τεκμηρίων συλλογικής μνήμης προέρχεται το υλικό που στηρίχθηκε ο φάκελος για την ένταξη τους Συνεταιρισμού Ζαγοράς Πηλίου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Οι αρχές του συνεργατισμού και της αλληλέγγυας κοινότητας έχουν διαφυλαχθεί έως σήμερα ως «κόρη οφθαλμού» από τις παλαιότερες γενιές. Η σκυτάλη παραδίδεται στις νεότερες τέσσερις γενιές. Πολύ μεγάλο ποσοστό των νέων της Ζαγοράς, του Πουρίου και της Μακρυρράχης παραμένουν στην περιοχή και γίνονται οι νέοι καλλιεργητές. Σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και μετά τις ανώτερες σπουδές τους, επιστρέφουν στην περιοχή και απασχολούνται ως μόνιμα στελέχη στην οργάνωση, ως εξωτερικοί συνεργάτες ή ως εποχιακό προσωπικό ή ως καινοτόμοι νέοι καλλιεργητές. Η μεγάλη όμως πλειονότητα των νέων αγοριών και κοριτσιών εκπαιδεύονται από μικρή ηλικία στις καλλιέργειες, διότι η οικογένεια και η καλλιέργεια της μηλιάς ήταν και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Από μικρά παιδιά συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της παραγωγής (κλάδεμα, μάζεμα και κάψιμο κλαδιών, ράντισμα, καθάρισμα της ρίζας του δέντρου [ξελάκωμα], αραίωμα, κόψιμο χόρτων, συλλογή, μεταφορά στα ψυγεία της οργάνωσης των προϊόντων και τέλος μεταφορά άδειων κλουβιών για την επόμενη χρονιά) και συμμετέχουν στον μόχθο και τον κόπο των γονιών τους.

Παράλληλα, η υποχρεωτική παράδοση της παραγωγής στον Συνεταιρισμό εδώ και πολλά χρόνια έχει βοηθήσει ώστε να εμπεδωθεί κλίμα εμπιστοσύνης, ισότητας, συνεργασίας και κοινής αποστολής της κοινότητας. Επιπρόσθετα, τα πολλά εργατικά χέρια που χρειάζονται για την καλλιέργεια της μηλιάς στην ευρύτερη περιοχή της Ζαγοράς, όπου οι συνθήκες εργασίας είναι εξαιρετικά δύσκολες και ιδιαίτερες, έχουν καταστήσει τα νέα παιδιά απαραίτητο κρίκο της καλλιέργειας. Οι νέοι και οι νέες μεγαλώνουν σε ένα κλίμα παρέας και συνεργατικότητας στον χώρο εργασίας (οικογενειακές ομάδες, ομάδες παραγωγών, συγγενικές ομάδες, ομάδες οικογενειακών φίλων) βιώνοντας τη συνεταιριστική ιδέα ως αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής τους και του ήθους της κοινότητας.

Η επιτυχημένη πορεία επίσης του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς σε σχέση με τις τελικές οικονομικές εκκαθαρίσεις στο τέλος κάθε περιόδου σε σύγκριση με αντίστοιχες εκκαθαρίσεις μεμονωμένων παραγωγών της

περιοχής που απευθύνονται σε εμπόρους αλλά και σε σύγκριση με άλλες περιοχές δημιουργούν κλίμα εμπιστοσύνης απέναντι στη συνεταιριστική οργάνωση αλλά και γενικότερα στην κοινότητα (χωριό, Δήμος Ζαγοράς-Μουρεσίου). Ως εκ τούτου, οι νέοι νιώθουν εργασιακή ασφάλεια, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό σε περιόδους οικονομικής κρίσης.

Επίσης, η μακροχρόνια παράδοση στους αγροτικούς και πολιτιστικούς συλλόγους της περιοχής συνεχίζεται με τους νέους και τις νέες της περιοχής να αναλαμβάνουν θέσεις ευθύνης στα αντίστοιχα διοικητικά συμβούλια, τα οποία λειτουργούν πολλές φορές ως προθάλαμος για τη συμμετοχή αργότερα στο Διοικητικό Συμβούλιο της Οργάνωσης (σήμερα στο Διοικητικό Συμβούλιο της οργάνωσης συμμετέχουν αρκετοί νέοι και νέες αγρότες και αγρότισσες). Με την ένταξη επίσης των νέων της περιοχής σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτό των «Νέων Αγροτών», και με την αξιοποίηση σχετικών οικονομικών ενισχύσεων, πολλοί νέοι και νέες έχουν ξεκινήσει καινούργιες καλλιέργειες και έχουν δημιουργήσει σύγχρονους οπωρώνες μηλιάς [καλλιέργεια παλμέτας (νέος τρόπος φύτευσης και διαχείρισης της παραγωγής)], ομάδες παραγωγών ολοκληρωμένης διαχείρισης, ολοκληρωμένα κυκλώματα άρδευσης κτλ.

Η μαθητεία των νέων της περιοχής στη διαδικασία της παραγωγής και της διαχείρισης της αγροτικής περιοχής ενισχύεται κατά καιρούς με ημερίδες, σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα και αρκετά εκπαιδευτικά ταξίδια (π.χ. Ιταλία), όπου βλέπουν από κοντά σύγχρονες μορφές καλλιέργειας και διαχείρισης αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Η ιδέα του συνεταιρίζεσθαι όμως σφυρηλατείται συστηματικά στις Γενικές Συνελεύσεις της οργάνωσης, όπου οι αντιθέσεις και οι ενστάσεις των παραγωγών είναι έντονες και πολύωρες. Εκεί για πρώτη φορά οι νέοι και οι νέες θα κατανοήσουν τι σημαίνει να διαχειρίζεται κανείς την τύχη μιας κοινότητας και προπάντων την έννοια του «συνεταιριστικού χρήματος».

Η έκφραση «συνεταιριστικό χρήμα» δείχνει τη μεγάλη ευθύνη που έχει κάθε μέλος της οργάνωσης που αναλαμβάνει μέλος της Διοίκησης. Πάντα, όταν κάποιος διαχειριζόταν χρήματα που ανήκαν σε μια τοπική κοινότητα, η τύχη της οποίας συνολικά εξαρτάται από την πορεία του Συνεταιρισμού,

έπρεπε να είναι πολύ προσεκτικός. Χαρακτηριστική είναι και η περιγραφή που βρέθηκε σε χειρόγραφο της οργάνωσης που αφορούσε μια διένεξη συνεταιρίων για τον τρόπο οικονομικής διαχείρισης της οργάνωσης. Ειδικότερα στο χειρόγραφο για τη διαχείριση των οικονομικών του Συνεταιρισμού αναφέρεται χαρακτηριστικά: «...και ιδίως δια την κακίστην διαχείρισιν της συνεταιριστικής περιουσίας του αγίου και ιερού τούτου συνεταιριστικού χρήματος, καθ' όσον προέρχεται από τις στερήσεις και αυτού του επιούσιου ακόμη άρτου πολλών συνεταιρίων μας και εκ του ιδρώτος απάντων ημών των γεωργών και κτηματιών...».

Επίσης, στους χώρους συνάθροισης των νέων της περιοχής ο τρόπος καλλιέργειας αλλά και η διαδικασία διαχείρισης και διοίκησης της οργάνωσης πολλές φορές καθίσταται το αντικείμενο συζήτησης και έντονης αντιπαράθεσης. Αυτή η πολιτική και κοινωνική διεργασία αποτελεί έναν ακόμα τύπο μαθητείας για τους νέους και τις νέες της περιοχής.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Τα μέτρα διαφύλαξης και ανάδειξης του ιδιαίτερου τρόπου καλλιέργειας της μηλιάς και άλλων καρπών της περιοχής (π.χ. κάστανα) έχουν φροντίσει να κληροδοτήσουν οι προηγούμενες γενιές στις νεότερες. Ακριβώς αυτά τα στοιχεία διαφύλαξης και ανάδειξης, τόσο του ιδιαίτερου τρόπου καλλιέργειας σε δύσκολες συνθήκες, όσο και την ιδέα του συνεργατισμού διαφύλαξαν οι παλαιότερες γενιές και τις μετέφεραν στις επόμενες. Με αυτές τις αρχές ως βασικό πυρήνα πορεύονται και οι νέες γενιές, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αλλαγές, τροποποιήσεις ή παραβιάσεις.

Τα βασικά στοιχεία διαφύλαξης που έχουν εφαρμοστεί και εφαρμόζονται ως σήμερα στον Αγροτικό Συνεταιρισμό Ζαγοράς είναι:

- Υποχρεωτική παράδοση της παραγωγής με αυστηρά μέτρα (διαγραφή μελών σε περίπτωση παραβίασης αυτού του όρου)
- εσωτερικός κανονισμός για το προσωπικό
- κανονισμός καλλιέργειας και προδιαγραφές ποιότητας

- καθορισμός ζωνών καλλιέργειας ανά ποικιλία
- παροχή εμβολιασμένων και πιστοποιημένων νέων δενδρυλλίων
- ποιοτικός έλεγχος κατά την καλλιέργεια και συγκομιδή
- πρόγραμμα ολοκληρωμένης καλλιέργειας (ήπια φυτοφάρμακα)
- έμμεσες παροχές στους/ στις συνεταιίρους (προνομιακές τιμές από το φυτοφαρμακείο, σούπερ μάρκετ, αγροτικά εφόδια)
- κοινωνική πολιτική (οικονομικές ενισχύσεις σε φορείς της περιοχής)
- αλληλέγγυα πολιτική (άτοκο δάνειο για την αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας, για σπουδές, για έκτακτες ανάγκες)
- συμμετοχή σε κοινωνικούς φορείς (εκπροσώπηση μελών Δ.Σ. και μελών σε οργανώσεις και φορείς)
- συντονισμός και συμμετοχή σε αγροτικές κινητοποιήσεις και διεκδικήσεις
- παροχές στους/ στις συνεταιίρους σε θέματα εκπαίδευσης (σεμινάρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά ταξίδια)

Τα βασικά στοιχεία ανάδειξης της συνεταιριστικής ιδέας που έχουν εφαρμοστεί και εφαρμόζονται ως σήμερα στον Αγροτικό Συνεταιρισμό Ζαγοράς είναι:

- θεσμοθέτηση τακτικών και έκτακτων Γενικών Συνελεύσεων εκτός από τις υποχρεωτικές
- ενημερώσεις και τακτική επικοινωνία μέσω γραπτών μηνυμάτων (sms) για κοινωνικά θέματα και ζητήματα καλλιέργειας
- προβολή των προϊόντων, του ιδιαίτερου τρόπου καλλιέργειας και της συνεταιριστικής ιδέας σε ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα, σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στον έντυπο τύπο
- συμμετοχή σε συνέδρια, ημερίδες, εισηγήσεις σε ΑΕΙ/ ΤΕΙ με θέμα καλές συνεταιριστικές πρακτικές
- παραγωγή ψηφιακών και έντυπων εκδόσεων (π.χ. παιδική έκδοση για τη συνεταιριστική ιδέα)
- συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα και δίκτυα συνεργασίας

- συμμετοχή σε αναπτυξιακές δημοτικές επιχειρήσεις και επιτροπές
- συμβολή στην άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής (γιορτή μήλου, εκδηλώσεις και συμπράξεις σε δράσεις και εκδηλώσεις πολιτισμού, εκδόσεις)

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Τα μέτρα διαφύλαξης και ανάδειξης που ήδη σχεδιάζονται και προτείνονται να εφαρμοστούν στο μέλλον για τη συνεταιριστική ενότητα και την αγροτική παραγωγή από τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Ζαγοράς είναι:

- δημιουργία ιστορικού ψηφιακού αρχείου, δράση που ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη
- εκδόσεις (δίτομο έργο και ντοκιμαντέρ για την ιστορία της οργάνωσης, δράση που βρίσκεται σε εξέλιξη)
- σχεδιασμός Μουσείου Αγροτικής Καλλιέργειας στο Πήλιο και Μουσείου Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς για τα 101 χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας του (δράση που βρίσκεται σε διαβούλευση)
- διερεύνηση και διαβούλευση για ενσωμάτωση και άλλων παραγωγικών χωριών ή ομάδων παραγωγών στην οργάνωση (δράση που βρίσκεται σε διαβούλευση)
- δημιουργία εκπαιδευτικών βιωματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων (προτάσεις για το μέλλον)
- συμμετοχή σε δίκτυα παράδοσης και διατροφής με παραδοσιακά προϊόντα
- επέκταση της παραγωγής και του δικτύου διανομής του παραδοσιακού προϊόντος πετιμέζι από Π.Ο.Π. φιρίκι Πηλίου (δράση που βρίσκεται σε εξέλιξη)
- δημιουργία νέων παραδοσιακών προϊόντων με βάση το μήλο (προτάσεις για το μέλλον)

9. Βασική Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία για τη Ζαγορά – Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς

Καπανιάρης, Α., Τσούκας, Ν. (2015). *Ήρθαν τα Καράβια τα Ζαγοριανά, Όψεις και μνήμες της ναυτιλίας και του εμπορίου στο Ανατολικό Πήλιο (1600-1960) - ΚΕΡΑΜΙΔΙ (ΚΑΜΑΡΙ) – Π. ΜΙΤΖΕΛΑ - ΠΟΥΡΙ – ΖΑΓΟΡΑ (ΧΟΡΕΥΤΟ) – ΝΤΑΜΟΥΧΑΡΗ – ΑΗ ΓΙΑΝΝΗΣ* [προφορικές μαρτυρίες, καταγραφές, εικαστικές αποτυπώσεις, φωτογραφίες και τεκμήρια], Βόλος: Εκδοτική Δημητριάδος.

Καπανιάρης, Α., Βαλασσάς, Δ. (2016). *100 χρόνια συνεταιριστικής παράδοσης και αγώνα: Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου (ημερολόγιο)*, Βόλος: Εκδόσεις Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου.

Σκιτσογραφώντας τον Παπαδιαμάντη, Το μοιρολόγι της φώκιας (2016). Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς: Βόλος.

Ο πρώτος παιδικός συνεταιρισμός! – Αναζητώντας τις ιδέες και της αξίες του συνεταιριστικού πνεύματος (2016). Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς: Βόλος, ISBN: 978-618-82374-1-4.

Καπανιάρης, Α., Βαλασσάς, Δ. (2017), *Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς, 100 χρόνια συνεταιριστικής παράδοσης και αγώνα, Η ιστορία, οι συνεταιριστικές αξίες και ο πολιτισμός της αγροτικής παραγωγής*, Τόμος Α'. Βόλος: Εκδόσεις Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου

Καπανιάρης, Α., Βαλασσάς, Δ. (2017), *Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς, 100 χρόνια συνεταιριστικής παράδοσης και αγώνα, Η ιστορία, οι συνεταιριστικές αξίες και ο πολιτισμός της αγροτικής παραγωγής*, Τόμος Β'. Βόλος: Εκδόσεις Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου.

Κορδάτος, Ι. (1960), *Ιστορία της Επαρχίας Βόλου και Αγίας*. Αθήνα: 20ός αιώνας.

Μπωζούρ, Φ. (1974), *Πίνακας του Εμπορίου της Ελλάδος στην Τουρκοκρατία (1787-1797), Παρίσι έτος VII (1800)*, Εισαγωγή, σχολιασμός: Τάσος Βουρνάς, Αθήνα: Συλλογή – Αφοί Τολίδη (Επανέκδοση), σ. 17, 21, 24, 134-135, 150-151.

Πετμεζάς, Σ. (1991), «Διαχείριση των κοινοτικών οικονομικών και κοινωνική κυριαρχία. Η στρατηγική των προυχόντων: Ζαγορά 1784-1822», *Μνήμων* 13.

Πετμεζάς, Σ. (1993), Ιεράρχηση του χώρου και δυναμική της αγροτικής παραγωγής. Η περίπτωση της Ζαγοράς του Πηλίου, 1800-1860, *Ίστωρ* 5.

Ψαλίδας, Α. (1931), Η Τουρκία κατά τας αρχάς του ΙΘ΄ αιώνας, *Ηπειρωτικά Χρονικά*, τ. 6 . σ. 65.

Αρχειακό υλικό-Φ.Ε.Κ.:

Φάκελος του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς από το αρχείο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, Δ/νση Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης, Τμήμα Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Παρακολούθησης Εφαρμογής Εθνικής και Ενωσιακής Νομοθεσίας.

«Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος», τεύχος Α΄, αριθμός φύλλου 33, Νόμος 602 «Περί συνεταιρισμών», 24 Ιανουαρίου 1915.

Βασιλικό Διάταγμα «Περί γνωμοδοτικής επιτροπής των συνεταιρισμών», «Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος», τεύχος Πρώτον, αριθμός φύλλου 262, 15 Νοεμβρίου 1917.

Βασιλικό Διάταγμα «Περί παροχής γεωργικών ειδών εις συνεταιρισμούς επί πιστώσει», «Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος», τεύχος Πρώτον, αριθμός φύλλου 72, 5 Απριλίου 1918.

Βασιλικό Διάταγμα «Περί διαγωνισμού διάθεσης ειδικών υπαλλήλων των συνεταιρισμών», «Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος», τεύχος Πρώτον, αριθμός φύλλου 126, 8 Ιουνίου 1918.

Γενική Βιβλιογραφία:

ΑρώνηΤσίχλη, Κ. (2005), *Αγροτικό ζήτημα και αγροτικό κίνημα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Βασαρδάνης, Σ. (1958), Το Πήλιο στη μυθολογία. Αθήνα: Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία των Θεσσαλών εν Αθήναις, Τμήμα Διαλέξεων, τ. Η, τεύχος Β'.

Βραχνιάρη, Χ. (1995), *Πρώιμες εξεγέρσεις των αγροτών στο θεσσαλικό χώρο (1881-1883) – Ο ρόλος και η συμβολή του Νικολάου Ταρμπάζη*, Λάρισα: Γνώση.

Γκουντάρας, Κ. (2015), *Μια φορά κι έναν καιρό ο Αλμυρός*, Αλμυρός: αυτοέκδοση.

Καραμανώλη, Ε. (1987), *Το θεσσαλικό Γεωργικό Ταμείο (Ιστορία – Νομοθεσία – Νομολογία)*, Λάρισα: Δικηγορικός Σύλλογος Λαρίσης.

Καραμπερόπουλος, Β. (2003), *Η περιοχή Βελεστίου στο αγροτικό κίνημα*, Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίου-Ρήγα.

Κολλιού, Ν. (1996), *Οι πρωτοπόροι της περιοχής Αλμυρού, Απαρχές συνεργατισμού – Κασσαβέτεια Σχολή και άλλα ιστορικά*, Αθήνα: Οδυσσεάς.

Μπαλαφής, Π. (1960), *Κοινότητες Αγροτικών Επιχειρήσεων (Κοινά των Αγροτικών Επιχειρήσεις), Μοχλός ανυψώσεως της αγροτικής τάξης*, Αθήνα: αυτοέκδοση.

Παπαγεωργίου, Κ. (2004), *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και πράξη*, Αθήνα: Σταμούλης.

Τριβιζά, Γ. (1930), *Η οργάνωσι των Γεωργικών Συνεταιρισμών κατά το σύστημα του Ραϊφφαϊζεν*, Παράρτημα του «Γεωργικού Δελτίου». Αθήνα: Ελληνική Γεωργική Εταιρεία.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

(βλέπε συνημμένα)

β. Χάρτες

(βλέπε συνημμένα)

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

(βλέπε συνημμένα)

Οπτικός δίσκος (dvd) – Ντοκιμαντέρ

«Με τα τσαπιά και με τα θκέλια»

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ ΠΗΛΙΟΥ

Σκηνοθεσία: Γιώργος Λάγδαρης

Κείμενα- Έρευνα: Αλέξανδρος Καπανιάρης

Συντελεστές:

Μοντάζ: Αθανασία Ξαφάρα

Επιμέλεια Προφορικών Μαρτυριών: Αντώνης Πολίτης

Διεύθυνση Φωτογραφίας: Τάσος Νικολάου

Μουσική: Ανδρέας Κατσιγιάννης

Αφήγηση: Γιάννης Καπουρνιώτης και Δημήτρης Δακτυλάς

Post Production: Cinegraph

Παραγωγή: Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου

Διάρκεια: 55 min

Η οργάνωση και εξέλιξη μίας τοπικής κοινωνίας ανθρώπων τα τελευταία 100 χρόνια, ενταγμένη σε συγκεκριμένο φυσικό περιβάλλον και επηρεασμένη από το γενικότερο κλίμα της κάθε εποχής, τα αντίστοιχα τεχνολογικά επιτεύγματα και τις ιστορικές καταβολές της είναι το γενικό

αφήγημα του ιστορικού ντοκιμαντέρ του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς.

Το 1916, γνωρίζοντας τη δυσκολία που αντιμετώπιζαν λόγω γεωγραφικής θέσης για πολλούς μήνες του έτους, ιδρύουν Αγροτικό Συνεταιρισμό που μακροημερεύει και φτάνοντας στο σήμερα, αποτελεί τον πρώτο στην Ελλάδα με εκατονταετή αδιάλειπτη λειτουργία.

Στο έργο όλα αυτά παρουσιάζονται αυτούσια αφενός από τα πλάνα που τοποθετούν τους πρωταγωνιστές στο φυσικό τοπίο που ζουν και παράγουν και αφετέρου από τις προφορικές μαρτυρίες των ίδιων των πρωταγωνιστών που ο κάθε ένας συμβολίζει είτε μία γενιά, είτε μία επαγγελματική ομάδα, είτε έναν ρόλο εντός της Συνεταιριστικής Οργάνωσης.

Ο ίδιος ο τίτλος παραπέμπει στα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποίησαν οι Ζαγοριανοί για να κρατήσουν ζωντανά τα νοικοκυριά και το ίδιο το χωριό τους. Το τσαπί και το θκέλι (δικέλι) ήταν τα δύο εργαλεία που χρησιμοποίησαν και σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποιούν ακόμα και σήμερα για να βοηθήσουν τη γη τους να αποδώσει τα αναμενόμενα γεννήματά της ή για να την κάνουν πιο γόνιμη και να ευδοκιμήσουν οι καλλιέργειές τους.

Μουσικό έργο σε CD (soundrack)

Η μουσική του έργου EUPHORIA, ηχογραφήθηκε για τις ανάγκες του Ντοκιμαντέρ, για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς Πηλίου, σε σκηνοθεσία του Γιώργου Λάγδαρη και σενάριο-έρευνα του Αλέξανδρου Καπανιάρη. Για τις ανάγκες του έργου ηχογραφήθηκαν όργανα και φυσικοί ήχοι στο βουνό του Πηλίου.

EUPHORIA

Ανδρέας Κατσιγιάννης

1. Euphoria (5.42)
2. Αέρας σε 4 εποχές (3.46)
3. Ανάταση (4.1)
4. Ταξίδι (4.16)

5. Το μέλλον (4.15)

Σχεδιασμός-ηχογράφηση παραγωγής: Απόστολος Μόσιος

Έπαιξαν οι μουσικοί: Κώστας γεδίκης: λάφτα, σάζι, μαντολίνο, λαούτο, μπαλαμά, Σταύρος Κουσκουρίδας: κλαρίνο, Απόστολος Μόσιος: κιθάρες, μπάσο, κρουστά, μαντολίνο, Ανδρέας Κατσιγιάννης: πιάνο, λαούτο, συνθετικούς ήχους

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

Επίσημη Ιστοσελίδα του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζαγοράς, Διαθέσιμο στο:

www.zagorin.gr (τελευταία επίσκεψη 1/8/2017)

Euphoria | Ανδρέας Κατσιγιάννης | Official Audio Release, Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=PpBS4bPep7w> (ημερομηνία ανάκτησης: 1/8/17).

EUPHORIA, Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=mQWBQ0D87LY> (ημερομηνία ανάκτησης: 1/8/17).

100 χρόνια Ζαγορίν εταιρικό, Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=iS0J4SkqDKI> , (ημερομηνία ανάκτησης: 1/8/17).

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Όνομα Συντάκτη/-ών

Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης

β. Ιδιότητα Συντάκτη/-ών

Διδάκτωρ Λαογραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Ερευνητής

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Ζαγορά (γ' τρίμηνο 2017)